

Ženska kaznionica u Požegi za vrijeme Nezavisne Države Hrvatske (1941. – 1944.)

ANA JURA

Zagreb, Republika Hrvatska

Na temelju arhivskoga gradiva i tiska iz vremena Nezavisne Države Hrvatske te relevantne historiografije u radu se prikazuje ustroj i djelovanje Ženske kaznionice u Požegi, koja je djelovala od kolovoza/rujna 1941. do rujna 1944., kada je raspuštena. U Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu ostalo je sačuvano 57 dosjea kažnjenica koje su boravile u Požegi za NDH, uglavnom zbog raznih vrsta prijestupa i kaznenih djela. Dosjei sadrže i osude kažnjenica koje su vlasti osudile za suradnju s onima koje su smatrali protudržavnim elementima. Analizirala se dob, narodnost/etnička pripadnost, zanimanje, bračno stanje, stupanj školovanja kažnjenica te razlozi upućivanja u kaznionicu u Požegu i kaznena djela zbog kojih su zatvorene. Osim toga, u radu se donose i najzanimljiviji dijelovi dosjea kažnjenica, kao i tabelarni popis svih kažnjenica i njihovih zločina u dodatku.

Ključne riječi: Nezavisna Država Hrvatska, kazneno zakonodavstvo, kazneni zavodi, Ženska kaznionica u Požegi.

Uvod

U trenutku proglašenja Nezavisne Države Hrvatske (NDH) 10. travnja 1941. na području koje je ona obuhvaćala postojalo je pet kaznionica: četiri muške (Lepoglava, Srijemska/Hrvatska Mitrovica,¹ Stara Gradiška i Zenica) te jedna ženska, koja se nalazila u Zagrebu. Osim navedenih, postojala su još i četiri zavoda za odgoj djece i maloljetnika (Glina, Gospić, Ivanec i Požega).²

¹ Zakonskom odredbom o promjeni imena grada Srijemske Mitrovice (*Narodne novine* (Zagreb), br. 60, 26. VI. 1941.) ona mijenja naziv u Hrvatska Mitrovica i tako je do sloma NDH 1945., kada se vraća ime Sr(ij)emska Mitrovica.

² *Priručnik o političkoj i sudbenoj podjeli Nezavisne Države Hrvatske sa abecednim popisom občina-gradova-kotareva, te popisom i ustrojstvom svih državnih ureda - ustanova i škola po njihovim sjedištima u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*, prir. Rafael Landikušić, Zagreb, 1942., 76.; *Kazneno-pravni priručnik*, sastavio Tomislav Tomac, Zagreb, 1943., 78. O kaznenim zavodima u neposrednom

Nekoliko mjeseci nakon uspostave nove vlasti, točnije 8. rujna 1941., donesena je odluka o prebacivanju Ženske kaznionice iz Zagreba u Požegu.³ Jedan od glavnih razloga za tu odluku zasigurno je i racionalizacija državnih troškova, zbog čega se pristupilo i restrukturiranju kaznionica.⁴

U radu se koristila građa koja se sastoji od 57 sačuvanih dosjea (čuvaju se u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu) kažnjenica koje su boravile u Požegi od kolovoza 1941. pa sve do rujna 1944. godine. Njihove su osude uglavnom bile vezane za razne vrste suradnje s neprijateljima vlasti NDH, kao i za razne druge vrste kaznenih djela. Osim što se analizirala dob, narodnost/etnička pripadnost, zanimanje, bračno stanje, stupanj školovanja te zločini odnosno prijestupi zbog kojih su zatvorene, u radu se donose i najzanimljiviji dijelovi dosjea kažnjenica.

Kazneno pravo u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj

Po uspostavi NDH dolazi do promjena na području kaznenoga zakonodavstva i organizacije sudstva. Nezavisna Država Hrvatska bila je država bez ustava, a njezin se unutarnji sustav zasnivao na različitim državnim zakonima i zakonskim odredbama ustavnopravnoga sadržaja. Nova država nije donijela vlastite zakone, uključujući i kazneni zakon, nego se oslanjala na kazneni zakonik Kraljevine Jugoslavije iz 1929. godine.⁵ Osim toga, kao dopuna koristile su se i odredbe koje je vlasti donosila u hodu, a objavljivane su u *Narodnim novinama*. Time se pristupilo postupnoj izgradnji zakonodavnoga sustava donošenjem zakonodavnih odredbi.⁶ Novi upravno-teritorijalni aparat NDH koristio je stari administrativni aparat uspostavljen za Banovine Hrvatske.⁷

Nakon što je Ante Pavelić imenovao prvu vladu NDH 16. travnja 1941. počinju se imenovati dužnosnici u državnome aparatu.⁸ U skladu s time 24. lipnja 1941. donesena je i zakonska odredba kojom je potvrđen sastav vlade te ujedno određena nadležnost ministarstava.⁹ Za pravosuđe je bilo mjerodavno

prijeratnom razdoblju na području Hrvatske v. *Godišnjak banske vlasti Banovine Hrvatske 1939 – 26. VIII. – 1940*, Zagreb, 1940., 52.-53. (Kazneni zavodi i suzbijanje kriminaliteta).

³ *Narodne novine*, br. 122, 9. IX. 1941.

⁴ Davor KOVAČIĆ, "Kazneno zakonodavstvo i sustav kaznionica i odgojnih zavoda u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj", *Scrinia Slavonica*, 8 (2008.), br. 8, 280.

⁵ Više o tome u: Ivan BEUC, *Povijest institucija državne vlasti u Hrvatskoj (1527.-1945.)*, Zagreb, 1969., 455.-456.; Nikolina SRPAK, "Kazneno pravo u doba Nezavisne Države Hrvatske (1941.-1945.)", *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 13 (2006.), 2, 1117.-1144.

⁶ Hrvoje MATKOVIĆ, *Povijest Nezavisne Države Hrvatske: kratak pregled*, Zagreb, 1994., 67.

⁷ Leopold KOBŠA, "O organizaciji ustaškog aparata vlasti za provođenje terora u tzv. NDH", *Zagreb u NOB-u i socijalističkoj revoluciji*, Zagreb, 1971., 239.

⁸ *Narodne novine*, br. 4, 17. IV. 1941.

⁹ *Narodne novine*, br. 58, 24. VI. 1941.

Ministarstvo pravosuđa, odnosno od lipnja 1941. Ministarstvo pravosuđa i bogoštovlja. Za prvoga ministra pravosuđa imenovan je dr. Mirko Puk.¹⁰ Nadležnost tog ministarstva obuhvaćala je upravljanje cjelokupnim pravosuđem s iznimkom Upravnoga suda i vojnih sudova, koji su bili formalno neovisni, zatim upravu nad državnim tužiteljstvima, kaznenim i sličnim zavodima.¹¹ U NDH su postojali brojni redoviti sudovi, viših i nižih instanci, kao što su Upravno sudište, Vrhovni sud (Stol sedmorice), Državno nadodvjetništvo, zatim Više državno sudište, koje se nalazilo u Sarajevu i Zagrebu, Banski stol, također u Sarajevu i Zagrebu, te Vrhovni šerijatski sud u Sarajevu i Trgovački sud u Zagrebu. Sudbeni stolovi i državna tužiteljstva nalazili su se u Banjoj Luci, Bihaću, Bjelovaru, Derventi, Dubrovniku, Gospiću, Hrvatskoj Mitrovici, Karlovcu, Mostaru, Ogulinu, Osijeku, Petrinji, Požegi, Sarajevu, Senju, Travniku, Tuzli, Varaždinu i Zagrebu.¹² Osim redovitih postojali su i izvanredni narodni sudovi, koji su ustanovljeni Zakonskom odredbom o obrani naroda i države 17. travnja 1941., a bili su nadležni za zločin veleizdaje.¹³

Kaznionica u Požegi

Ženska kaznionica iz Zagreba prebačena je u Požegu nekoliko mjeseci nakon uspostave NDH. Ipak, potrebno je naglasiti da je ondje postojao kontinuitet kazneno-popravnih institucija još od 1919., kada je ondje započeo s radom Zavod za popravljivanje maloljetnika pod imenom Kraljevsko zemaljsko uzgajalište. Najprije su u njemu bili smješteni samo dječaci zbog raznih prekršaja kao što su primjerice krađa ili skitnja, te siročad, ili pak dječaci koje su roditelji napustili. Nakon dvije godine u Zavod počinju pristizati i djevojčice, a nakon 1925. to je postao isključivo Zavod za žensku djecu, koji se dijelio na dva odjeljenja: djeca i starije maloljetnice. Bio je pod nadzorom Ministarstva pravde sve do 1922., kada prelazi u nadležnost Narodnoga ženskog saveza, koji se brinuo ne samo za taj nego i za druge zavode takve vrste. Godine 1928. Zavod se vraća pod upravu Ministarstva pravde. Za vrijeme NDH bio je pod nadzorom Ministarstva pravosuđa odnosno Ministarstva pravosuđa i bogoštovlja, koje je donijelo odluku o privremenom obustavljanju rada Zavoda za odgoj djece i mlađih maloljetnika. Zavod službeno prestaje s radom 10. rujna 1941., a 8. rujna jedina ženska kaznionica koja je tada postojala na prostoru NDH premještena je iz Zagreba u Požegu.¹⁴ Vijest o ukidanju Zavoda nije popraćena u lokalnim novinama *Vihor*:

¹⁰ *Narodne novine*, br. 4, 17. IV. 1941.

¹¹ *Priručnik o političkoj i sudbenoj podjeli Nezavisne Države Hrvatske*, IX.; I. BEUC, n. dj., 464.

¹² *Usp. Spomen-knjiga prve obljetnice NDH 10.4.1941.-10.4.1942.*, Zagreb, 1942., 69.-71.; *Priručnik o političkoj i sudbenoj podjeli Nezavisne Države Hrvatske*, 75.-76.; I. BEUC, n. dj., 455.-464.

¹³ *Narodne novine*, br. 4, 17. IV. 1941.

¹⁴ Više u: *Kazneno popravni dom – dom za preodgoj maloljetnica Slavonska Požega: 1946-1986*, ur. Željko Marenić, Slavonska Požega, 1986.

hrvatska riječ požeške kotline, a vijest o premještanju kaznionice iz Zagreba samo je prenesena iz *Narodnih novina* kao kratka obavijest.¹⁵ Novine *Zborski dnevnik* kao jedan od razloga ukidanja Zavoda navode da je većina pitomaca koji su bili smješteni u njemu ionako bila s područja izvan NDH, a da je preostalih šest pitomaca koji su bili s prostora NDH premješteno u Dječji dom u Oroslavlju, koji spada u djelokrug Ministarstva urudžbe.¹⁶

Dakle nakon što je obustavljen rad odgojnoga zavoda u Požezi u rujnu 1941. u njegove prostorije premještena je Ženska kaznionica iz Zagreba, i to radi, kao što je prije naglašeno, racionalizacije troškova, ali i zato što je ona smetala razvoju Savske ceste, gdje se nalazila. Prvotno je Ženska kaznionica bila na zagrebačkome Zrinjercu, na prostoru današnje palače Sudbenoga stola, sve do 1877., kada je ban Ivan Mažuranić dao izgraditi novu kaznionicu na Savskoj cesti. Odlukom bana Ivana Šubašića na prvi kat kaznionice smješteni su komunisti, a kažnjence na drugi kat. Time kaznionica više nije bila isključivo ženska. Budući da se s vremenom Zagreb razvijao, i kaznionica je postala smetnja te je odlučeno da se ona privremeno preseli u Požegu.¹⁷ Potrebno je naglasiti da su vlasti NDH ipak nastavile koristiti taj zatvor: u njemu su, između ostalih, bili zatvoreni i kipar Ivan Meštrović i slikar Jozo Kljaković.¹⁸

Kaznionica u Požezi djelovala je sve do 12. rujna 1944., odnosno do ulaska Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije u Požegu. Oni su oslobodili sve osobe osuđene zbog prijašnjih političkih prijestupa, a kažnjence osuđene zbog raznih kaznenih djela zadržane su u kaznionici.¹⁹ Budući da ne postoje konkretni podaci o tome je li kaznionica nastavila s radom nakon ulaska partizana, navedeni se datum uzima kao datum prestanka rada kaznionice u Požezi u obliku u kojem je djelovala tijekom vlasti NDH.²⁰ U lipovnju 1945. godine Narodna vlada Hrvatske, odnosno njezino Ministarstvo unutrašnjih poslova preuzelo je od Ministarstva pravosuđa sve kaznene zavode, uključujući i Žensku kaznionicu u Slavonskoj Požezi. Odlukom Ministarstva unutrašnjih poslova Narodne Republike Hrvatske od 6. ožujka 1946. u prostorijama kaznionice osnovan je Ženski zavod za prisilni rad te je skupina od 372 kažnjence preseljena iz Zavoda za prisilni rad Stara Gradiška u Slavonsku Požegu.²¹

¹⁵ [Uredništvo], "Ženska kaznionica u Požezi", *Vihor: hrvatska riječ požeške kotline* (Požega), god. 2., br. 18, 13. IX. 1941., 18.

¹⁶ [Uredništvo], "Kaznionice i odgojni zavodi u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj", *Zborski dnevnik* (Zagreb), 16 (1942.), br. 2, 48.

¹⁷ D. KOVAČIĆ, *n. dj.*, 286.

¹⁸ Više u: Ivan MEŠTROVIĆ, *Uspomene na političke ljude i događaje*, Zagreb, 1969., 289.-312.

¹⁹ O ulasku partizana – NOV i PO Jugoslavije – u rujnu 1944. u Požegu usp. *Požeška kotlina u Narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941.-1945.*, ur. Miodrag Grozdanić, Slavonski Brod, 1984., i ondje navedene izvore i literaturu.

²⁰ *Kazneno popravni dom*, 6.

²¹ Hrvatski državni arhiv, Zagreb (dalje: HDA), 1220, Vojna komisija, kut. 134; *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti*, prir. Zdravko Dizdar, Vladi-

Kao i svaki drugi odgojni zavod, kaznionica ili zatvor, i Ženska kaznionica u Požegi u promatranom je razdoblju imala svog upravitelja, liječnika, svećenika i stražarsko osoblje. Žensku kaznionicu vodile su časne sestre milosrdnice sv. Vinka Paulskoga.²² Potrebno je napomenuti da su liječnici i svećenici u rijetkim slučajevima bili stalno zaposleni u državnoj službi – gotovo u pravilu takve su poslove obavljali kao povremeni rad za koji im je Ministarstvo pravosuđa i bogoštovlja određivalo određenu mjesečnu naknadu prema opsegu i vrsti obavljene službe. Takav način plaćanja bio je za državu mnogo jeftiniji od stalnog zaposlenja te su liječnici i svećenici dobivali neku vrstu nagrade za obavljanje stručnih radnji u kaznenim i sličnim ustanovama.²³ Za upućivanje kažnjenika ili kažnjenice na izdržavanje kazne u zatvor bila je potrebna i liječnička potvrda koja dokazuje da je dotična osoba sposobna za izdržavanje kazne. Tomu u prilog idu i sačuvane “liječničke svjedodžbe” kažnjenica koje potvrđuju da su pregledane i zdravstveno sposobne za odlazak u kaznionicu na odsluženje kazne.²⁴ Preseljenjem kaznionice u Požegu premješten je i njezin inventar, namještaj, šivaći strojevi, tkalački stanovi i sl., kao i “kuhinjsko posuđe, gospodarsko sudje, gospodarsko orudje, kola, plugove, brnjače, motike, konje, rogato blago i svinje”.²⁵ Nakon što je kaznionica preseljena, zgrada odgojnoga zavoda i pripadajući prostor oko nje preuređeni su te je podignut visok zid.²⁶ Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova Narodne vlade Hrvatske, kaznionica je uz zgradu imala 16 jutara zemlje te razne radionice unutar samih zgrada. Donose se i podaci o kapacitetu zavoda, koji je u mirno doba mogao primiti do 200 kažnjenica.²⁷

Po pisanju *Zborskog dnevnika* iz 1942., svaka kaznionica u NDH imala je vlastitu knjižnicu s knjigama vjerskoga i duhovnoga sadržaja, zatim svoje pjevačke zborove, te je u svakom zavodu provedeno individualno postupanje pre-

mir Geiger, Milan Pojić, Mate Rupić, Slavonski Brod, 2005., Zagreb, 2009., 288.-289.; *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti. Slavonija, Srijem i Baranja*, prir. Vladimir Geiger, Slavonski Brod, 2006., 489.; Vladimir GEIGER, *Partisan and Communist Repression and Crimes in Croatia 1944-1946. Documents. Slavonia, Strymia and Baranya*, Bismarck, North Dakota, 2011., 316.

²² [Uredništvo], “Kaznionice i odgojni zavodi u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj”, *Zborski dnevnik*, 16 (1942.), br. 2, 48.

²³ D. KOVAČIĆ, *n. dj.*, 287.

²⁴ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., dosjei kažnjenica.

²⁵ HDA, 1220, Vojna komisija, kut. 134; *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti*, 289.; *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti. Slavonija, Srijem i Baranja*, 489.; V. GEIGER, *Partisan and Communist Repression*, 316.

²⁶ *Kazneno popravni dom*, 6.

²⁷ HDA, 1220, Vojna komisija, kut. 134; *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti*, 289.; *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti. Slavonija, Srijem i Baranja*, 489.; V. GEIGER, *Partisan and Communist Repression*, 316.

ma svakom kažnjeniku odnosno kažnjenici, pazeći pritom na njihov vjerski, ćudoredni, umni, tjelesni i stručni odgoj. Svaka je kaznionica održavala i tečajeve za nepismene, pa iako nije posebno navedeno za Požegu, možemo pretpostaviti da su se i ondje održavali tečajevi takve prirode kao i u drugim kaznionicama, a u popravilištima su postojale i zavodske pučke škole i stručne zanatske škole.²⁸

Potrebno je naglasiti da je na području Požege postojao i sabirni iseljenički logor koji je djelovao od srpnja do listopada 1941. godine. Međutim logor i kaznionica ni na koji način nisu bili povezani te se tu radi o odvojenoj i različitoj problematici. Logor je naime bio vezan za problem progona i iseljavanja Srba iz Nezavisne Države Hrvatske.²⁹

Kažnjenice u Požegi

Iz promatranog je razdoblja sačuvano 57 dosjea kažnjenica s uglavnom potpunom dokumentacijom (obavjesnice, kazneni listovi, presude, liječničke potvrde i razni dopisi). To, dakako, ne znači da je ondje boravilo samo toliko kažnjenica, nego samo da je naveden broj onih čiji su dosjei sačuvani. Iz te dokumentacije možemo saznati da je upraviteljica kaznionice bila časna sestra Venerija Perić.³⁰

U kaznionicu u Požegi upućivane su sve osuđenice s područja cijele države koje su bile punoljetne ili pak starije malodobnice.³¹ Kako donosi *Zborski dnevnik*, u trenutku proglašenja NDH u Ženskoj kaznionici u Zagrebu kaznu je izdržavalo 129 kažnjenica, a u ožujku 1942. broj kažnjenica u Požegi iznosio je 77. Od toga je hrvatskih državljanke bilo 70, a preostalih je sedam bilo "inozemcima".³²

²⁸ [Uredništvo], "Kaznionice i odgojni zavodi u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj", *Zborski dnevnik*, 16 (1942.), br. 2, 48.

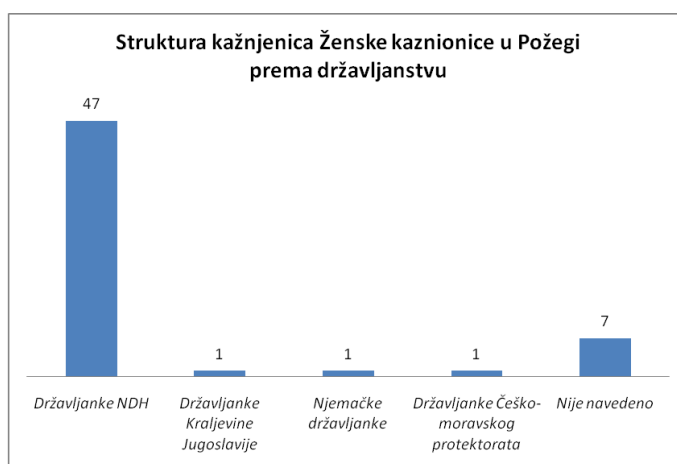
²⁹ Usp. primjerice Andrija Ljubomir LISAC, "Deportacija Srba iz Hrvatske 1941.", *Historijski zbornik*, 9 (1956.), br. 1/4, 125.-145; Miodrag BJELIĆ, "Sabirni logor u Slavonskoj Požegi 1941. godine", u: *Slavonija u narodnooslobodilačkoj borbi*, gl. ur. Martin Kaminski, Slavonski Brod, 1967., 212.-214.; ISTI, "Sabirni logor u Slavonskoj Požegi 1941. godine", *Zbornik*, Historijski institut Slavonije, 5 (1967.), 185.-221.; ISTI, *Sabirni ustaški logor u Slavonskoj Požegi*, Beograd, 2008.; Mirko PERŠEN, *Ustaški logori*, Zagreb, 1966., 29.-36., Zagreb, 1990., 118.-121.; Slobodan D. MILOŠEVIĆ, *Izbeglice i preseljenici na teritoriju okupirane Jugoslavije 1941-1945.*, Beograd, 1981., 137.-153.; Nikola ŽIVKOVIĆ, Petar KAČAVENDA, *Srbi u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Izabrana dokumenta*, Beograd, 1998., 23.-26., 30.; Mišo DEVERIĆ, Ivan FUMIĆ, *Hrvatska u logorima 1941.-1945.*, Zagreb, 2008., 30.-31.; Marica KARAKAŠ OBRADOV, "Migracije srpskog stanovništva na području Nezavisne Države Hrvatske tijekom 1941. godine", *Časopis za suvremenu povijest*, 43 (2011.), br. 3, 804.-811., 817.-819. I ondje navedeni izvori i literatura.

³⁰ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., dosjei kažnjenica.

³¹ D. KOVAČIĆ, *n. dj.*, 287.

³² [Uredništvo], "Kaznionice i odgojni zavodi u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj", *Zborski dnevnik*, 16 (1942.), br. 2, 49.

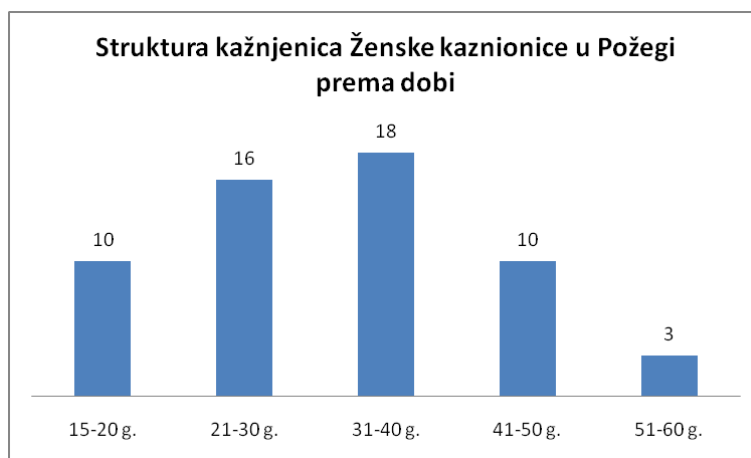
U dosjeima kažnjenica koji su sačuvani u Hrvatskome državnom arhivu, od njih 57 kao državljanke NDH navedeno je 47 kažnjenica (82%),³³ jedna kao državljanka Češko-moravskoga protektorata (2%), jedna kao njemačka državljanka (2%), a za jednu je naznačeno da je državljanka Kraljevine Jugoslavije (2%). Tu se radi o kažnjenici Milki Pavlović iz Bjelovara, koja je primljena u zatvor 16. travnja 1936. te je najvjerojatnije prilikom premještanja kaznionice iz Zagreba u Požegu premještena u novu kaznionicu. Zbog ubojstva supruga osuđena je na smrt strijeljanjem, što joj je preinačeno u doživotnu robiju. Ona je uz Anu Novak, državljanku Češko-moravskoga protektorata, jedina kažnjenica za koju se sigurno zna da se preselila iz Zagreba u Požegu, budući da su njihovi dosjei ujedno i jedini sačuvani iz razdoblja prije uspostave NDH.³⁴ Za sedam kažnjenica (12%) nije naznačeno državljanstvo.

Po dobnoj strukturi, najviše je kažnjenica imalo između 31 i 40 godina (njih 18, odnosno 31%). Šesnaest kažnjenica (28%) bilo je u dobnoj skupini između 21 i 30 godina, a njih 10 (18%) imalo je između 41 i 50 godina. Najmanje ih je bilo između 51 i 60 godina (samo tri, odnosno 5%), a nezanemariv je i broj onih koje su imale između 15 i 20 godina (njih 10, odnosno 18%, od čega su dvije bile maloljetne). Najmlađa kažnjenica bila je Dušanka Popović iz Hrvatske Mitrovice, koja je imala 16 godina kad je primljena (11. lipnja 1944.), a najstarija 55-godišnja Mara Garić iz Pričana kod Travnika (primljena 4. lipnja 1944. godine).

³³ Tu je potrebno naglasiti da, iako zakonska odredba od 30. travnja 1941. objavljena u *Narodnim novinama* razlikuje državljane i državne pripadnike, u dosjeima kažnjenica nema takve distinkcije, nego se one navode samo kao "hrvatske državljanke". Za odredbu usp. *Narodne novine*, br. 16, 30. IV. 1941.

³⁴ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., dosje kažnjenica Milke Pavlović i Ane Novak.

Najveći broj kažnjenica bio je rimokatoličke vjeroispovijesti, njih 33 (57%), od čega su dva primjera prelaska s pravoslavlja na rimokatolicizam. Naime 3. svibnja 1941. Ante Pavelić donio je zakonsku odredbu o vjerskim prelascima u kojoj se određuju provedbene mjere za vjerski prijelaz.³⁵ Tu se u prvome redu radilo o pitanju vjerskih prijelaza srpskoga stanovništva. Iako to zapravo nigdje nije bilo izričito formulirano, vlast NDH stvarala je ozračje i zakonske norme koji su u općim okolnostima imali oblik prisile.³⁶ Pravoslavnih kažnjenica u kaznionici u Požegi bilo je ukupno 13 (22%), od kojih je pet zavedeno pod pravoslavnu vjeroispovijest, a za njih osam stoji da su grkoistočne vjere. Tu se zapravo radi o tome da je po naredbi Mirka Puka, ministra pravosuđa i bogoštovlja, donesenoj 18. srpnja 1941. naziv "srpsko-pravoslavna vjera" zamijenjen nazivom "grčko-istočna vjera".³⁷ Od ukupnog broja kažnjenica njih šest (11%) izjasnilo se kao hrvatske pravoslavke. Te su žene primljene u kaznionicu tijekom 1943. i 1944. godine. To je u skladu s time da je početkom 1942. počela realizacija plana o uspostavi odnosno osnutku Hrvatske pravoslavne crkve.³⁸ U travnju 1942. Ante Pavelić donosi i zakonsku odredbu o Hrvatskoj pravoslavnoj crkvi, prema kojoj je ona autokefalna, a njezino ustrojstvo i djelokrug uređuju se crkvenim ustavom koji će potvrditi Poglavnik Ante Pavelić,³⁹ a u lipnju stupa na snagu i Ustav Hrvatske pravoslavne crkve. Sa slomom NDH

³⁵ *Narodne novine*, br. 19, 5. V. 1941.

³⁶ O vjerskim prijelazima u NDH usp. Jure KRIŠTO, *Katolička crkva i Nezavisna Država Hrvatska 1941.-1945.*, knj. 1., Zagreb, 1998., 185.-263.; ISTI, *Sukob simbola. Politika, vjere i ideologije u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*, Zagreb, 2001., 167.-244.

³⁷ *Narodne novine*, br. 80, 19. VII. 1941.

³⁸ Usp. Ante PAVELIĆ, *Hrvatska pravoslavna crkva*, Madrid, 1984., Madrid, 1998.; Veljko Đ. ĐURIĆ, *Ustaše i pravoslavlje. Hrvatska pravoslavna crkva*, Beograd, 1989.; Petar POŽAR, *Hrvatska pravoslavna crkva u prošlosti i budućnosti*, Zagreb, 1996.; J. KRIŠTO, *Katolička crkva*, 264.-278.; ISTI, *Sukob simbola*, 247-262.

³⁹ *Narodne novine*, br. 77, 7. IV. 1942.

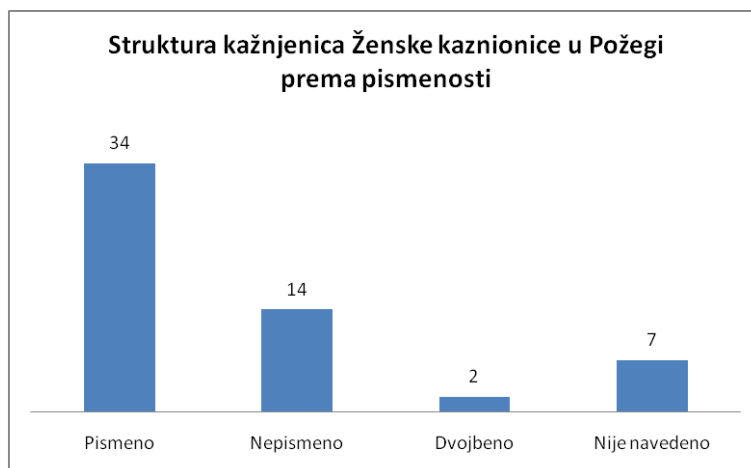
1945. Hrvatska pravoslavna crkva naprosto je ukinuta.⁴⁰ Od ostalih kažnjenica za dvije (4%) stoji da su islamske vjeroispovijesti, jedna (2%) izjasnila se kao židovka, a za jednu (2%) nije navedeno koje je vjere. Bez obzira na to o kojoj se vjeroispovijesti radi, u dosjeima se samo šturo navodi određena vjeroispovijest, a u slučajevima prelaska s jedne vjere na drugu ne preciziraju se ni razlozi ni vrijeme prelaska.

Analiziramo li strukturu kažnjenica prema pismenosti, stupnju obrazovanja i zanimanju, vidimo da je većina bila pismena, njih 34 (59%), a 25% (njih 14) navedeno je kao nepismeno. Za sedam kažnjenica nisu navedeni podaci o pismenosti (12%), a za dvije (4%) imamo dvojbene podatke. Nejasnoća je nastala zato što fond sadrži i dva dokumenta (kazneni list i obavješnicu) koja donose proturječne podatke. Tako se za Kristinu Kuharić u kaznenome listu navodi da je pismena, a u obavješnici stoji da je nepismena. Slično je bilo i s Anicom Matošinski, za koju je u kaznenome listu navedeno da je pismena, a u Osudi Pokretnog prijekog suda u Hrvatskoj Mitrovici stoji da je nepismena.⁴¹ Što se više naobrazbe tiče, većina je nije imala – to je navedeno tek za njih devet: četiri su imale po nekoliko razreda osnovne škole, a pet ih je došlo do nekog razreda realne gimnazije. Nezanemariva je činjenica da se za još sedam kažnjenica ne navodi jesu li pismene, stoga ne znamo jesu li imale ikakav stupanj obrazovanja ili taj podatak jednostavno nije unesen u njihove dosjee zbog previda službenika. S druge strane, od pismenih kažnjenica za njih 13 preciziran je stupanj obrazovanja, a za 21 ništa se ne precizira, ali budući da su ipak bile pismene, možemo zaključiti da su imale bar nekakav stupanj obrazovanja.

⁴⁰ J. KRIŠTO, *Katolička crkva*, 277.; ISTI, *Sukob simbola*, 418.

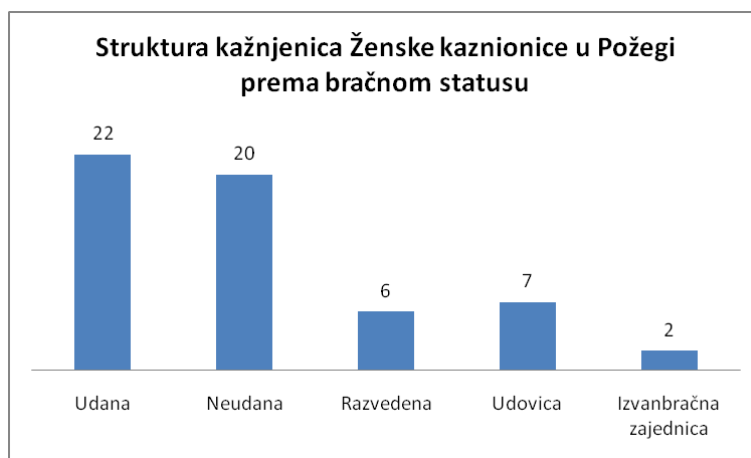
⁴¹ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., dosjei kažnjenica Kristine Kuharić i Anice Matošinski.

U skladu s podacima o pismenosti i stupnju obrazovanja, očekivano je i da su kažnjenice u velikom broju po zanimanju bile domaćice odnosno kućanice – njih 22 ili 38%. Nezanemariv je bio i broj težakinja, odnosno poljodjelki ili ratarki (njih 16, odnosno 27%). Kažnjenica koje su po zanimanju bile radnice ili državne službenice bilo je sedam (12%), a kućnih pomoćnica odnosno služavki pet (9%). Dvjema je u rubrici zanimanje navedeno da su učenice (4%), dvije su kažnjenice po zanimanju bile krojačice (4%), a po jedna (2%) kuharica, kitničarka i odgajateljica.

Što se tiče bračnoga stanja kažnjenica, otprilike je podjednak broj udanih i neudanih (22 ili 38% bile su u braku, a 20 ih je, odnosno 35%, bilo neudano). Od preostalih 15 kažnjenica za njih sedam (12%) navedeno je da su udovice, šest je kažnjenica (11%) razvedeno, a dvije su (4%) živjele u izvanbračnoj zajednici. Većina udanih kažnjenica imala je djecu, kao i one koje su bile rastavljene. Tu se uglavnom radi o jednom ili dva djeteta, a samo je za jednu kažnjenicu, Maru

Garić iz Opare kraj Travnika, navedeno da ima šestoro djece. Zanimljiv je podatak da je za dvije djevojke, iako su neudane, zavedeno da imaju dijete.

Sačuvana su i dva primjera kažnjenica koje su primljene u kaznionicu u visokom stupnju trudnoće. Jedna od njih je Ana Barilar (u nekim dokumentima navedena i imenom Jana), koju je Pokretni sud u Bjelovaru zbog ubojstva Jalže Borko osudio na smrt strijeljanjem. Iako je uputila molbu za pomilovanje, ona joj je odbijena, ali je zbog visokog stupnja trudnoće ipak otpravljen u kaznionicu u Požegu, gdje je trebala biti zadržana do poroda. Zanimljiv je podatak da se iz jednog sačuvanog dopisa može vidjeti da je upraviteljstvo kaznionice u Požegi dobilo naredbu da se navedenoj Ani Barilar ne smije priopćiti da joj je odbijena molba za pomilovanje te da će kazna biti izvršena dva mjeseca nakon poroda. Ipak, odlukom Poglavnika od 25. siječnja 1943. pomilovana je na kaznu teške tamnice u trajanju od 20 godina. Dijete Ane Barilar, Barica, nakon poroda je predano na skrb Matildi Novačić iz Zagreba, no u dokumentima nema podataka o tome jesu li su bile u kakvu krvnome srodstvu te zašto je odlučeno da dijete bude predano upravo njoj.⁴² Drugi je primjer Marija Prisljan, koja je također primljena u kaznionicu u visokom stupnju trudnoće. Kao i u prethodnom slučaju, njezina kći Romana predana je nakon rođenja na uzdržavanje Albertu Prisljanu iz Zagreba. Po istom prezimenu možemo zaključiti da se radi o članu obitelji, no u sačuvanim dokumentima nije navedeno o kakvu se krvnom srodstvu radi. Sa sigurnošću možemo reći jedino da nije bio djetetov otac, za koga je navedeno da se zove Stjepan Prisljan.⁴³ Još ćemo navesti

⁴² HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Ane Barilar: Osuda u ime Nezavisne Države Hrvatske Pokretnog priekog suda u Bjelovaru dne 14. listopada 1942. Pp.s. 586/42, Dopis Predsjedništva Sudbenog stola u Bjelovaru upraviteljstvu Ženske kaznionice Požega Su: 1152-16/42., Prijepis Odredbe Poglavnika Nezavisne države Hrvatske Broj V.T. 881/1942., Potvrda Ženske kaznionice o preuzimanju Barice Barilar na skrb Matildi Novačić, Mtbroj 846.

⁴³ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Marije Prisljan: Potvrda Ženske kaznionice o predaji Romane Prisljan na uzdržavanje Albertu Prisljanu, Mtbroj 808.

i primjer Hanči Salom, koja je primljena u Požegu 1. veljače 1942., a Pokretni prijeku sud u Sarajevu osudio ju je na 20 godina teške tamnice zbog pokušaja iznošenja zlata iz zemlje u Split, odnosno u Kraljevinu Italiju. S njom je u kaznionicu trebao biti primljen i njezin trogodišnji sin Moska jer je, kako se navodi, izrazito bolehljiv, te ga Hanči Salom nema komu ostaviti na skrb. No ravnateljica kaznionice odbila je takvu mogućnost jer je smatrala da kaznionica nije "prilagođena za djecu ni iz higijenskih, ni iz moralnih razloga". Umjesto toga predložila je da se dijete preda jednom od zavoda za skrb djece.⁴⁴ Iz dokumenata nije poznata daljnja sudbina djeteta.

Promotrimo li strukturu kažnjenica prema imovinskom statusu, nije iznenađujuć podatak da je većina kažnjenica bila bez ikakve imovine, njih 46 (80%). Za samo pet kažnjenica (8%) navedeno je da imaju nekakvu imovinu, od kojih je za dvije (3%) precizirano što točno od imovine posjeduju. Tu se radi o Bari Ježek-Putavec, za koju je navedeno da posjeduje četiri rali zemlje, te o Mariji Popari, koja je u svom vlasništvu imala rali i pol zemlje.⁴⁵ Za šest kažnjenica (10%) nisu navedeni imovinski odnosi (jesu li bez imovine ili pak s nešto imanja).

Najzanimljiviji dio dosjea kažnjenica upravo je razlog zbog kojeg su bile pritvarane i internirane u Požegu. Kazneno pravo koje se primjenjivalo u vrijeme postojanja NDH zadržalo je diobu kaznenih djela iz 1929., po kojoj su se kaznena djela dijelila na zločine odnosno prijestupe za koje je zakon propisivao smrtnu kaznu, tešku tamnicu ili tamnicu, i na zločine odnosno prijestupe koji su obuhvaćali ona kaznena djela za koja je zakon predviđao strogi zatvor, zatvor ili pak novčanu kaznu.⁴⁶

Za kazneno djelo suradnje s neprijateljem osuđeno je 28 zatvorenica (49% od ukupnog broja zatvorenica). One su bile osuđene i internirane u kaznionicu u Požegi uglavnom zbog različitih vrsta suradnje s neprijateljem, odnosno zbog raznih vrsta djelovanja protiv NDH, od pomaganja partizanima i stupanja u njihove redove do pripadnosti različitim organizacijama kao što su Antifašistička fronta žena (AFŽ), Savez komunističke omladine Jugoslavije (SKOJ) ili pak Ujedinjeni savez antifašističke omladine Jugoslavije (USAOJ). Tako za primjer možemo navesti Sofiju Kostić, koja je primljena u kaznionicu 11. lipnja 1944. pod optužnicom da je bila jedna od osnivačica USAOJ-a u Hrvatskoj Mitrovici, zajedno s Verom Latas i Dušankom Popović, koje su optužene za identičan zločin. S njima je još optužena i Tatjana Rajadčenko. Imamo i primjer Joke i Veselke Vrhovac, koje su optužene zbog suradnje s partizanima te su primljene istoga dana, 19. siječnja 1943. godine. Važno je napomenuti da je

⁴⁴ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Hanči Salom: Dopis Pokretnog prijeku suda u Sarajevu ravnateljstvu ženske kaznionice Slav. Požega Pps: 219/41., Dopis Venerije Perić Pokretnom prijeku suda Sarajevo Broj: 39/1942.

⁴⁵ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Bare Ježek-Putavec: Svjedočba o imovinskim odnosajima Broj 4752/1942. krb: 62., Dosje Marije Popare: Obavješnica Pps 9/1941.

⁴⁶ N. SRPAK, *n. dj.*, 1119.

Zakonska odredba za obranu naroda i države⁴⁷, po kojoj je većina kažnjenica osuđena, uglavnom predviđala smrtnu kaznu, pa su i kažnjenice u Požegi prvotno osuđene na smrtnu kaznu, koja je naknadno preinačena u dugogodišnju zatvorsku kaznu. Tako je zapravo dolazilo do zloupotrebe kaznenoga prava u svrhu državne ideologije, pa je za zločine odnosno prijestupe kao što su primjerice iznošenje ili prenošenje lažnih tvrdnji da bi se izvrgnuli ruglu ili prezreli državne ustanove i državni poredak, zatim iznošenje tvrdnji protiv državnih ustanova ili zakonskih odredaba, “zločin” uvrede ili klevete Poglavnika i NDH i sl. kao kazna bila predviđena smrt.⁴⁸ Prema Zakonskoj odredbi za obranu naroda i države nadležnost za suđenje za takve zločine koji su okarakterizirani kao zločin veleizdaje imali su najprije izvanredni narodni sudovi, a potom prijeki sudovi koji sude po hitnom postupku.⁴⁹

Tako su primjerice Milica Radaković, Marica Šeremšić i Anka Tomić bile osuđene na smrt strijeljanjem i oduzimanje imovine zbog vrijeđanja NDH. Spomenute Radaković i Tomić osudio je Pokretni prijeki sud u Požegi jer su sastavile i pjevale pjesmu koja glasi: “Ne ratuje Staljin za badava, ako Bog da bit će srpska prava. Što se ono po Hrvatskoj zbora, to Hrvatska nova vojska stoji ... Povenulo po Hrvatskoj cvieće, da Pavelić dugo vladat neće. Poletilo jedno jato ptica, to je vojska Karadjordjevića. Mili Bože na svemu ti hvala, mi imamo našeg Petra Kralja ... Paveliću j...ti nanu, izgubit ćeš glavu na Balkanu. Oj Ustaše sada je su Vaša prava, ostaće Vam na Balkanu glava.” Pokretni prijeki sud zaključio je da su time pokušale ugroziti postojeći poredak i izvrgnule ruglu ustaški pokret i Poglavnika.⁵⁰ Ipak, nekoliko dana nakon donošenja presude kazna im je preinačena u vremensku kaznu teške tamnice u trajanju od 20 godina. Iz vrlo sličnih razloga Pokretni prijeki sud u Osijeku osudio je 18. ožujka 1942. i Maricu Šeremšić na smrt strijeljanjem, ali joj je Pokretni prijeki sud u Zagrebu 31. ožujka ublažio kaznu na 10 godina teške tamnice.⁵¹

Nadalje, osam zatvorenica (14%) bilo je zatvoreno zbog zločina počinjenja ili poticanja na “pometnuće” (pobačaj). Naime pobačaj je bio zabranjen bilo da se radilo o ženi koja sama pobaci ili o pomaganju drugoj osobi pri pobačaju.⁵² To je uključivalo i svakoga tko nagovara ženu na pobačaj ili joj daje sredstvo za počinjenje ili pokušaj pobačaja. To znači da pobačaj nije nužno morao biti počinjen, nego je bilo dovoljno samo nagovaranje na nj ili pomaganje pri

⁴⁷ *Narodne novine*, br. 4, 17. IV.1941.

⁴⁸ N. SRPAK, *n. dj.*, 1125.

⁴⁹ *Narodne novine*, br. 4, 17. IV. 1941.

⁵⁰ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Milice Radaković: Osuda u ime Nezavisne Države Hrvatske Pokretnog priekog suda u Požegi dne. 21. siečnja 1942.

⁵¹ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Marice Šeremšić: Osuda u ime Nezavisne Države Hrvatske Pokretnog priekog suda u Osijeku Pps-201/42.

⁵² Više u: Željko DUGAC, Ingrid MARTON, “Kad žena ženi pomogne- naudi: sankcioniranje ilegalnih pobačaja između 1920-ih i 1940-ih godina”, u: *Na rubu zakona: društveno i pravno neprihvatljiva ponašanja kroz povijest*, ur. Suzana Miljan, Zagreb, 2009., 211.-235.

njemu.⁵³ Tako je i u *Hrvatskome narodu* navedeno da kazneni zakonik predviđa kazne za one žene ili djevojke koje ili same ili pomoću drugih uklone plod, radi zaštite budućih generacija.⁵⁴ Prekid trudnoće bio je dopušten jedino u slučaju da je ženin život ugrožen te ako joj se time može spasiti život ili ukloniti neizbježna opasnost za njezino zdravlje, ali tek onda kad ne postoji nikakav drugi način za njezin spas.⁵⁵ Da su kazne bile rigorozne možemo vidjeti i na primjeru kažnjenica u Požegi. Tako je primjerice Anku Bobinec, koja je optužena za nagovaranje trudne Ane Ključar na pobačaj, Pokretni prijeki sud u Zagrebu 30. srpnja 1942. osudio na smrt strijeljanjem, ali je kazna zatim milošću Poglavnika pretvorena u kaznu teške tamnice od 10 godina koju je trebala odslužiti u Požegi.⁵⁶ Drugi nam je primjer Matilda Jelinek, koju je Pokretni prijeki sud u Sarajevu osudio na smrt strijeljanjem zbog izvođenja pobačaja i primanja novčane naknade za izvršenje. Ona je također pomilovana, ali na kaznu doživotne teške tamnice.⁵⁷

Kažnjenica koje su bile osuđene zbog počinjenja ili pokušaja ubojstva bilo je osam (14%). Tu treba naglasiti da postupanje protiv takvih zločina nema političku pozadinu, odnosno da se ne radi o represiji vlasti NDH prema protivnicima, nego su to djela koja su počinile osobe koje djeluju kao pojedinci koji su osuđeni za kaznena djela.⁵⁸ Kao primjer možemo izdvojiti Anu Novak, koju je Okružni sud u Slavonskoj Požegi osudio na 14 godina zatvora zbog ubojstva priležnika. Odlukom Poglavnika dvaput je bila pomilovana: prvi su joj put oprostene dvije godine, a zatim jedna godina. Imamo i primjer Stane Petnjarić, koja je zbog ubojstva supruga osuđena na 15 godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava. Kao i Ana Novak, i ona je dvaput pomilovana, a oprostene su joj po dvije, odnosno ukupno četiri godine.

Zbog prijestupa krađe, pronevjere i koristoljublja na odsluženju kazne bilo je devet (15%) zatvorenica, a preostale, njih četiri (7%), bile su zatvorene zbog primjerice pokušaja iznošenja zlata iz države, kupnje ukradenih stvari i slično. Tako je Ljubu Ninković, koja je primljena u kaznionicu u Požegi 13. ožujka 1942., Kotarski sud u Hrvatskoj Mitrovici osudio, a zatim je odluku i kaznu potvrdio i Banski stol u Zagrebu, na šest godina tamnice i dvije godine prisilnog rada zbog različitih krađa koje je počinila.⁵⁹ Zanimljiv je i primjer Rozalije

⁵³ N. SRPAK, *n. dj.*, 1127.

⁵⁴ [Uredništvo], "Trebalo zaštititi buduća pokoljenja hrvatskog naroda", *Hrvatski narod* (Zagreb), god. 3., br. 73, 26. IV. 1941., 6.

⁵⁵ [Uredništvo], "Zabrana i kažnjavanje uzrokovanog pometnuća i prekidanja trudnoće", *Hrvatski narod*, god. 3., br. 117, 11. VI. 1941., 3.

⁵⁶ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Anke Bobinec: Kazneni list i Obavjesnica.

⁵⁷ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Matilde Jelinek: Osuda u ime Nezavisne Države Hrvatske Priekog suda u Sarajevu Kzps 32/42 i Kazneni list.

⁵⁸ D. KOVAČIĆ, *n. dj.*, 280.

⁵⁹ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Ljube Ninković: Osuda u ime Nezavisne Države Hrvatske Sudbenog stola u Hrvatskoj Mitrovici dne. 20. veljače

Šepec, koju je Sudbeni stol u Zagrebu 6. studenoga 1942. osudio na dvije godine teške tamnice i gubitak časnih prava kroz tri godine zbog više vrsti krađa. To joj nije bio prvi prijestup budući da iz sačuvanih dokumenata možemo vidjeti da je zbog sličnih razloga kontinuirano kažnjavana od 1932. pa do 1940. godine. U njezinu slučaju sačuvani su dopisi koji svjedoče o problematičnoj naravi, pa tako možemo vidjeti da je više puta disciplinski kažnjavana zbog primjerice nasrtanja na čuvarice zatvora. Iz dopisa saznajemo i da je pobjegla iz zatvora 27. srpnja 1943., no pronađena je i ponovno uhićena u Zagrebu te prepraćena natrag u Požegu u prosincu iste godine. Uz nju su pobjegle još i Mara Trputeć i Marija Šišulj, no njihovi dosjei nisu sačuvani, kao ni podaci jesu li ponovno uhićene.⁶⁰ Zbog krađe je osuđena i Marija Gall iz Zagreba, odgajateljica po struci, koja je i prije osuđivana zbog sličnih prijestupa. Nju je Sudbeni stol u Zagrebu 6. studenoga 1941. osudio na tri godine i šest mjeseci strogog zatvora, a Stol sedmorice u Zagrebu tu joj je kaznu potvrdio 18. ožujka 1942. godine.⁶¹ Njezin je slučaj zanimljiv zato što je njezino uhićenje popraćeno i u novinama. Tako je u *Hrvatskome narodu* objavljena vijest o njezinu uhićenju, gdje se opisuju sva njezina zlodjela.⁶²

1942. Kzp. 624/1939.; Osuda u ime Nezavisne Države Hrvatske Banskog stola u Zagrebu dne. 8. srpnja 1942. Kpna. 63/42-1.

⁶⁰ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Rozalije Šepec: Osuda u ime Nezavisne Države Hrvatske Banskog stola u Zagrebu dne. 6. studena 1942. Kzp. 3200/42., Obavješnica, Dopis Predsjedništvu Sudbenog stola u Požegi 19. svibnja 1944. Mtbroj: 867., Dopis redarstvene oblasti za grad Zagreb. Predmet: Šepec Rozalija – bještvo iz kaznionice – uhićena. Broj: 220. 906-II.-1943., Dopis ženske kaznionice Požega 27. srpnja 1943. Mtbroj: 867., Dopis ženske kaznionice Požega 30. srpnja 1943. Mtbroj: 654. 867. 901.

⁶¹ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Marije Gall: Obavješnica, Osuda u ime Nezavisne Države Hrvatske Sudbenog stola u Zagrebu, dne. 6. XI. 1941., Kzp. 772/41.

⁶² [Uredništvo], "Uhićena opasna kradljivka", *Hrvatski narod*, god. 3., br. 141, 5. VII. 1941., 6.

Prije negoli prijedemo na analizu presuda kažnjenica, točnije na to tko ih je osuđivao, potrebno je razjasniti, o čemu je već bilo riječi, da NDH nikada nije donijela vlastiti kazneni zakon, nego se oslanjala na zakonik iz 1929. uz odgovarajuće dopune i izmjene. U praksi je to značilo da je NDH, osim redovitih sudova, uspostavila gustu mrežu izvanrednih i prijekih sudova.⁶³ Zakonskom odredbom o prijekim sudovima⁶⁴ koji su se osnivali kod sudbenih stolova nabrojena je njihova nadležnost, kao i čini zbog kojih se dolazilo pred takve sudove. U takvo specijalno sudstvo ubrajali su se dakle prijeki sudovi, koji su se dijelili na stalne i pokretne (na područjima gdje nije bio proglašen prijeki sud, ako je bilo potrebno, proglašavao se pokretni prijeki sud, koji je reguliran na osnovi zakonske odredbe od 24. lipnja 1941.), te izvanredni narodni sudovi, veliki izvanredni narodni sudovi i domobranski prijeki i ustaški stegovni sudovi.⁶⁵

Prijeki i pokretni prijeki sudovi imali su nadležnost nad čitavim područjem NDH te su preuzeli na sebe gotovo sve "sudovanje" u političkim pitanjima, a prvi je osnovan u Zagrebu 24. lipnja 1941. godine. Postupak pred njima bio je hitan, a provodio se uglavnom bez prekidanja. Važno je napomenuti da je okrivljenik morao prije biti u pritvoru ili istražnome zatvoru, a istragu su mogli provoditi policijski organi kao i redoviti sudovi. Postupak i optužnica bili su usmeni, a izvještaj i istraga morali su se voditi pismeno.⁶⁶ Kolika je bila njihova uloga svjedoči i podatak da je već tijekom 1941. djelovalo 10 izvanrednih narodnih sudova, 10 prijekih sudova, 12 pokretnih prijekih sudova i dva velika izvanredna narodna suda.⁶⁷ Presude kažnjenicama u Požegi uglavnom su donosili pokretni prijeki sudovi. Tako su 33 presude (57%) zatvorenica čiji dosjei sačuvani donijeli različiti pokretni prijeki sudovi. Samo neki od primjera su Marija Popara i Eva Rogožar, koje je osudio Pokretni prijeki sud u Bjelovaru zbog pomaganja i skrivanja kriminalaca. Obje su osuđene na smrt strijeljanjem, ali su pomilovane, jedna na 10, a druga na 15 godina teške tamnice.⁶⁸

Što se tiče redovnih sudova, uspostavom NDH uređenje redovnih sudova u osnovi je ostalo isto, ukinuti su jedino nazivi sudova iz 1929. godine. Tako su primjerice sreski sud, okružni sud i apelacioni sud promijenili ime u kotarski sud, sudbeni stol i banski stol. Važno je napomenuti da se, uglavnom zbog pomicanja istočne i južne granice države, mijenjala teritorijalna nadležnost kotarskih sudova, sudbenih i banskih stolova.⁶⁹

⁶³ N. SRPAK, *n. dj.*, 1118.

⁶⁴ *Narodne novine*, br. 32, 20. V. 1941.

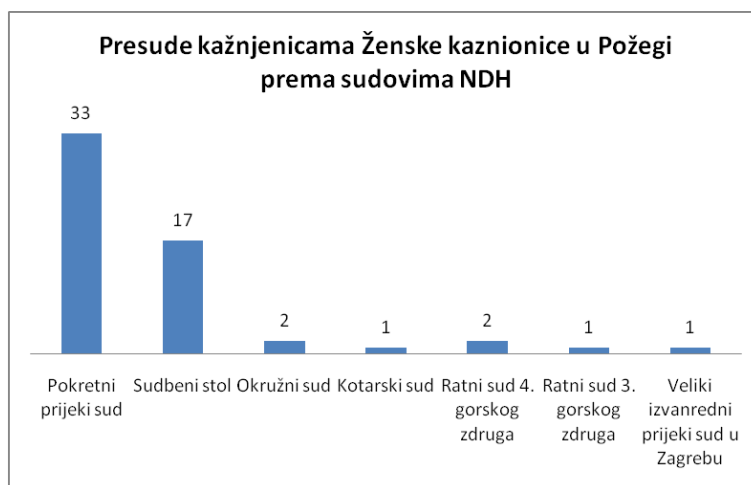
⁶⁵ Više u: I. BEUC, *n. dj.*, 456.-458.

⁶⁶ I. BEUC, *n. dj.*, 458.

⁶⁷ L. KOBASA, *n. dj.*, 231.-235.

⁶⁸ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Marije Popare: Obavješnica, Osuda Pokretnog prijekog suda u Bjelovaru dne. 10. ožujka 1942. P.p.s. 8/1941., Dosje Eve Rogožar: Kazneni list.

⁶⁹ I. BEUC, *n. dj.*, 455.

Kao što je već navedeno, kazneni zakon koji se primjenjivao za vrijeme NDH zadržao je podjelu na glavne i sporedne kazne. U glavne možemo ubrojiti smrtnu kaznu, tešku tamnicu, tamnicu, strogi zatvor, zatvor i novčanu kaznu, a kao sporedne je zakon navodio gubitak časnih prava (gubitak prava na državnu službu ili bilo koju javnu službu ili na javna zvanja, na akademski stupanj, odličja ili druge javne počasti te na pravo glasanja, biranja, kao i ostala politička prava), koji je mogao biti privremenog ili trajnog karaktera.⁷⁰ U skladu s time raspon kazni kažnjenica bio je različit: od kazne lišavanja slobode u “običnom” zatvoru sve do strogog zatvora, tamnice i doživotne teške tamnice te smrti strijeljanjem. Tako je 36 zatvorenica (63%) bilo osuđeno na smrt strijeljanjem odlukom različitih prijeviki sudova. Iako bi se očekivalo da takvi osuđenici budu pogubljeni u roku tri sata od proglašenja kazne, dosjei iz Požege pokazuju suprotno. Naime bile su pomilovane i kazne su im preinačene u kaznu teške tamnice određenog vremenskog trajanja. Iako ublažavanje kazne odnosno pomilovanje nije bilo moguće ako se radilo o zločinima “izazivanje pobačaja s pristankom žene, samopobacivanje, davanje sredstava za pobačaj bez pristanka žene, te javno nuđenje sredstava za pobačaj”,⁷¹ i ovdje dosjei kažnjenica u Požezi dokazuju upravo suprotno. Naime svih osam kažnjenica koje su bile osuđene zbog počinjenja pobačaja ili poticanja na nj bile su pomilovane. Tu se radi o kažnjenicama Anki Bobinec, Veri Dragić, Matildi Jelinek, Jagi Kožuh, Kristini Kuharić, Anici Matošinski, Mariji Seleš i Mariji Šuk.⁷²

⁷⁰ N. SRPAK, *n. dj.*, 1119.-1120.

⁷¹ *Isto*, 1121.

⁷² HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., *Dosjei kažnjenica* Anke Bobinec, Vere Dragić, Matilde Jelinek, Jage Kožuh, Kristine Kuharić, Anice Matošinski, Marije Seleš i Marije Šuk.

Kazna teške tamnice mogla je biti doživotna ili vremenska, odnosno ne kraća od jedne ni duža od 20 godina.⁷³ Tako je na kaznu teške tamnice osuđeno 14 zatvorenica (25%). Njima u pravilu kazna nije smanjena, osim u tri slučaja. Tu se radi o Gospavi Dragojević, koju je Sudbeni stol u Banjoj Luci osudio zbog ubojstva na 12 godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava, a Vrhovni sud u Sarajevu smanjio joj je kaznu najprije na 10, a zatim na šest godina teškog zatvora.⁷⁴ Drugi je slučaj već spomenute Bare Ježek-Putavec, koju je Sudbeni stol u Varaždinu osudio na pet godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava zbog ubojstva supruga. Banski stol u Zagrebu tu je presudu potvrdio, no odlukom Poglavnika oprostene su joj dvije i pol godine, uzevši u obzir da joj je suprug bio alkoholičar.⁷⁵ Treći je primjer Stane Petnjarić, koja je 1942. osuđena na kaznu teške tamnice u trajanju od 15 godina i trajan gubitak časnih prava zbog pokušaja ubojstva, no odlukom Poglavnika 1942. oprostene su joj dvije godine zatvora, a 1944. još dvije.⁷⁶ Na kaznu zatvora osuđeno je šest žena (11%), od kojih je samo jedna pomilovana. Radi se o Ani Novak, koja je zbog ubojstva priležnika osuđena na 14 godina zatvora, ali je odlukom Poglavnika tri puta pomilovana.⁷⁷ Može se navesti i primjer maloljetnice Kate Vrbanić, optužene zbog krađe i pokušaja ubojstva, koju je Sudbeni stol u Karlovcu uputio u Zavod za odgoj maloljetnika na odsluženje kazne u trajanju od tri godine. Ovaj je slučaj specifičan i zbog činjenice da Zavod za odgoj maloljetnika u Požegi u to vrijeme formalno više nije postojao. Budući da je osuđena 1943., postavlja se pitanje kako je došlo do problema s osudom i smještajem. Kata Vrbanić provela je godinu dana u kaznionici u Požegi čekajući rješenje mjerodavnog ministarstva. Naposljetku je Predsjedništvo Sudbenoga stola u Karlovcu 18. srpnja 1944. donijelo odluku o puštanju Kate Vrbanić na uvjetnu slobodu budući da je više od godinu dana provela u ograničenoj slobodi te je pokazala uzorno vladanje.⁷⁸

⁷³ N. SRPAK, *n. dj.*, 1120.

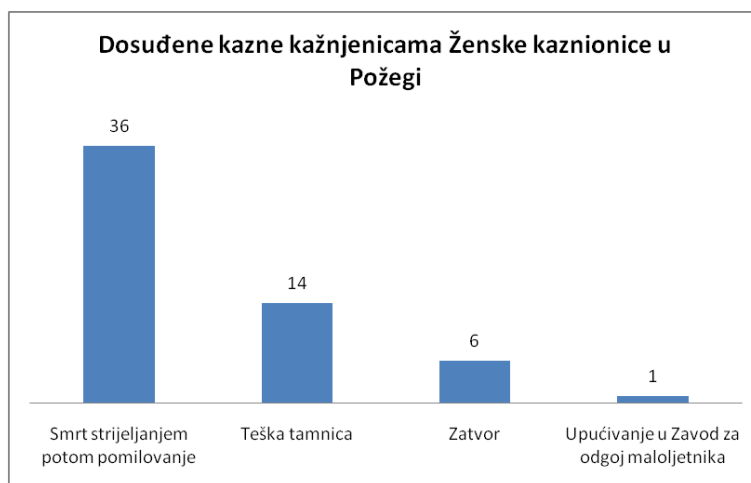
⁷⁴ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Kazneni list Gospave Dragojević.

⁷⁵ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Bare Ježek Putavec: Kazneni list, Osuda u ime Nezavisne Države Hrvatske Sudbenog stola u Varaždinu dne 22. veljače 1943. Kzp. 999/42., Osuda u ime Nezavisne Države Hrvatske Banskog stola u Zagrebu dne 12. svibnja 1943. Kpna 40/43-1.

⁷⁶ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Stane Petnjarić: Kazneni list, Osuda u ime Nezavisne Države Hrvatske Sudbenog stola u Osieku dne 1. srpnja 1942. Kzp. 2334/41-47, Osuda u ime Nezavisne Države Hrvatske Stola sedmorice u Zagrebu 1. listopada 1942. Kre. 283/1-1942., Riešenje u ime Nezavisne Države Hrvatske Sudbenog stola u Osieku od 7. XI. 1942. Kzp. 2334/41-56. o pomilovanju, tj. oprost u dvije godine zatvora Stane Petnjarić.

⁷⁷ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Ane Novak: Kazneni list i Presuda u ime njegova veličanstva Kralja Okružnog suda u Slavonskoj Požegi 10. juna 1939. Broj 382/39.

⁷⁸ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Kate Vrbanić: Dopis Upraviteljstvu ženske kaznionice Požega Su 165-16/1944.

Osim navedenog, u dosjeima kažnjenica u velikoj su mjeri sačuvani već spomenuti kazneni listovi i obavjesnice u kojima su, osim osnovnih podataka kao što su mjesto, datum i država rođenja, prebivalište, državljanstvo, materinski jezik, obrazovanje, bračno stanje, imovina i sl., navedeni i osobni opisi kažnjenica (visina, težina, boja kose i očiju, zatim oblik nosa, usta, čela i sl.). Ukratko, u većini dosjea provedena je i kvalifikacija kažnjenica prema tjelesnim obilježjima i psihološkim svojstvima (primjerice je li slijepa na koje oko, ima li duševnih poteškoća, je li nijema, slaboumna, boluje li od kakve bolesti kao što je padavica i sl.). To je uvelike olakšavalo rad institucija ako bi došlo do bijega, kao u slučaju već spomenute Rozalije Šepec. Tako je u dopisu Redarstvenoj oblasti za grad Zagreb upraviteljica zatvora u Požegi časna sestra Venerija Perić uz obavijest o bijegu Rozalije Šepec iz kaznionice dala i njezin detaljan tjelesni opis.⁷⁹

Zaključak

Kroz rad je prikazan sustav i djelovanje Ženske kaznionice u Požegi za vrijeme NDH. Nakon uspostave vlasti NDH 1941. donesena je odluka o prebacivanju jedine ženske kaznionice u NDH iz Zagreba u Požegu, djelomično zbog racionalizacije troškova, a dijelom i zbog toga što je ona smetala razvoju Savske ceste, gdje se do tada nalazila. Ministarstvo pravosuđa i bogoštovlja bilo je mjerodavno za ustroj i uređenje kaznenih i sličnih zavoda. U rujnu 1941. premještena je kaznionica iz Zagreba u Požegu, u prostorije Zavoda za popravlanje maloljetnika, koji je raspušten krajem kolovoza navedene godine. Kazni-

⁷⁹ HDA, 1/418, Kaznionica Slavonska Požega – Požega, 1942.-1944., Dosje Rozalije Šepec: Dopis ženske kaznionice Požega 27. srpnja 1943. Mtbroj: 867.

onicom su upravljale časne sestre milosrdnice sv. Vinka Paulskog, a upraviteljica je bila časna sestra Venerija Perić. Nakon ulaska partizanskih postrojbi u Požegu u rujnu 1944. prestaje rad kaznionice u obliku u kojem je djelovala za NDH, a sve kažnjenice koje su bile zatvorene zbog prijašnjih političkih prijestupa puštene su na slobodu.

U Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu sačuvano je 57 dosjea kažnjenica iz promatranog razdoblja. Na temelju tih dosjea u radu se dala analiza kažnjenica po dobi, narodnosti/etničkoj pripadnosti, zanimanju, bračnome stanju i stupnju školovanja te su prikazani zločini odnosno prijestupi zbog kojih su zatvorene i tko ih je osudio. Gotovo sve kažnjenice bile su državljanke NDH, a većinom su bile rimokatoličke vjeroispovijesti. Najviše ih je pripadalo dobnoj skupini između 31 i 40 godina, a dvije su bile maloljetne. Većina ih je bila pismena, njih 34, te su po zanimanju uglavnom bile kućanice i težakinje, uglavnom bez ikakve imovine. Gotovo je bilo podjednako udanih i neudanih, njih dvadesetak, sedam udovica, šest razvedenih, a dvije su bile u izvanbračnoj zajednici. Zbog zločina odnosno prijestupa "klasičnog kriminala" kao što su razne vrste šverca i krađe, ubojstva, izazivanja ili nagovaranja na pobačaj i sl. bilo je zatvoreno 26 zatvorenica, a preostale su bile zatvorene zbog različitih vrsta djelovanja protiv NDH. U skladu s time, presude su donosili uglavnom posebni pokretni prijevici sudovi, koji su imali nadležnost nad čitavim područjem NDH te su kao takvi zasjenili redovne sudove, ujedno im otimajući nadležnost u pitanju kaznenih stvari. Raspon kazni kažnjenica bio je različit: od kazne lišavanja slobode u "običnom" zatvoru sve do strogog zatvora, tamnice i doživotne teške tamnice te smrti strijeljanjem. Treba istaknuti da je većina kažnjenica, njih 36, prvotno osuđenih na kaznu strijeljanjem s vremenom pomilovana te su im kazne preinačene na dugogodišnje zatvorske kazne.

Zahvaljujući sačuvanim dosjeima kažnjenica možemo vidjeti ne samo koja su kaznena djela počinile i njihovu strukturu po dobi, narodnosti/etničkoj pripadnosti, zanimanju, bračnome stanju i stupanju školovanja nego možemo iščitati i kako je djelovalo kazneno zakonodavstvo te kako su bili ustrojeni kazneni zavodi tijekom NDH.

Prilog 1. Imenski popis kažnjenica Ženske kaznionice u Požegi s osudama i razlozima osude

	Ime i prezime	Osuda	Razlozi osude
1.	Mileva Alač	Dvije godine teške tamnice i dvije godine gubitka časnih prava	Optužba protiv opstanka države i njezina uređenja
2.	Ana Barilar	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 20 godina teške tamnice	Ubojstvo
3.	Anka Bobinec	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 10 godina teške tamnice	Poticanje na pobačaj
4.	Milena Čapkov	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 20 godina teške tamnice	Održavanje veze s partizanima
5.	Vera Dragić	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 20 godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava	Poticanje na pobačaj
6.	Gospava Dragojević	Dvanaest godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava, potom pomilovana na 10, pa na šest godina	Ubojstvo
7.	Mara Ervaćanin	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na tešku tamnicu	Suradnja s partizanima
8.	Evica Gagić	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 20 godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava	Suradnja s partizanima
9.	Dragica Galinac	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 20 godina teške tamnice	Pridružila se partizanima
10.	Marija Gall	Tri godine i šest mjeseci strogog zatvora i tri godine gubitka časnih prava	Krađa
11.	Mara Garić	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na pet godina teške tamnice	Suradnja s partizanima
12.	Jozefina Grašić	Dvije godine teške tamnice i dvije godine gubitka časnih prava	Zločin prijevare i krađe
13.	Marija Himebieich	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 20 godina teške tamnice	Nije predala vlastima vatreno oružje koje je posjedovala
14.	Štefica Horina	Četiri godine tamnice	Krađa
15.	Ružica Hutz	Tri godine strogog zatvora	Koristoljublje
16.	Umija Imamović	Dvije godine i šest mjeseci teškog zatvora	Krađa
17.	Ljubica Jelić-Lukić	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na dvije godine teške tamnice i trajan gubitak časnih prava	Skupljanje pomoći partizanima
18.	Matilda Jelinek	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na doživotnu tešku tamnicu	Obavljanje pobačaja i primanje novaca za to

	Ime i prezime	Osuda	Razlozi osude
19.	Bara Ježek-Putavec	Pet godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava, potom pomilovana na izdržavanje pola trajanja kazne	Ubojstvo supruga (alkoholičara)
20.	Jovanka Kocorap	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na doživotnu tešku tamnicu	Suradnja s partizanima
21.	Zahida Koso	Šest godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava	Ubojstvo iz strasti
22.	Sofija Kostić	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 15 godina teške tamnice	Jedna od osnivačica USAOJ-a u Hrvatskoj Mitrovici
23.	Jaga Kožuh	Deset godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava, potom smanjena kazna na osam godina i šest mjeseci	Pomaganje kod pobačaja
24.	Kristina Kuharić	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na doživotnu tešku tamnicu	Izazivanje pobačaja i primanje novaca za to
25.	Vera Latas	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 20 godina teške tamnice	Jedna od osnivačica USAOJ-a u Hrvatskoj Mitrovici
26.	Anica Matošinski	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 10 godina teške tamnice	Pobačaj
27.	Marija Merle	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na pet godina teške tamnice	Pomaganje partizanima
28.	Stana Miljković	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 10 godina teške tamnice	Stupila u AFŽ, suradnja s partizanima
29.	Ljuba Ninković	Šest godina teške tamnice i dvije godine prisilnog rada	Različite vrste krađe
30.	Ana Novak	Četrnaest godina zatvora, pomilovana dva puta	Ubojstvo prilježnika
31.	Milka Pavlović	Smrt strijeljanjem, presuda preinačena u doživotni zatvor	Ubojstvo supruga
32.	Tonka Perić	Tri godine strogog zatvora	Koristoljublje
33.	Stana Petnjarić	Petnaest godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava, potom dva puta pomilovana po dvije godine	Pokušaj ubojstva
34.	Soka Petričević	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na tri godine teške tamnice	Kupnja ukradenih stvari
35.	Marija Popara	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 10 godina teške tamnice	Pomaganje razbojnicima
36.	Dušanka Popović	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 10 godina teške tamnice	Simpatiziranje partizana
37.	Marija Prislan	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 20 godina teške tamnice	Suradnja s komunistima

	Ime i prezime	Osuda	Razlozi osude
38.	Milica Radaković	Smrt strijeljanjem i oduzimanje imovine u korist NDH, potom pomilovana na 20 godina teške tamnice	Verbalni delikt protiv NDH
39.	Tatjana Rjadčenko	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na pet godina teške tamnice	Raspačavanje komunističko-partijskih novina <i>Viesti</i>
40.	Eva Rogožar	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 15 godina teške tamnice	36.
41.	Anka Ruščukić	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 20 godine teške tamnice	Suradnja i pripadnost Komunističkoj partiji
42.	Hanči Salom	Dvadeset godina teške tamnice	Pokušaj iznošenja zlata iz NDH u Kraljevinu Italiju
43.	Marija Seleš	Deset godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava, od kazne oproštene tri godine i četiri mjeseca	Nagovaranje na pobačaj i uzimanje novaca za to
44.	Štefica Šantić-Matijašić	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 20 godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava	Suradnja i pripadnost Komunističkoj partiji
45.	Rozalija Šepec	Dvije godine teške tamnice i dvije godine gubitka časnih prava	Više vrsta krađe
46.	Marica Šeremšić	Smrt strijeljanjem i oduzimanje imovine u korist NDH, potom pomilovana na 10 godina teške tamnice	Verbalni delikt protiv NDH
47.	Mira Šubić	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na pet godina teške tamnice	Članica SKOJ-a
48.	Marija Šuk	Jedanaest godina teške tamnice, od kazne oproštene dvije godine	Pomaganje pri pobačaju
49.	Marta Tokić	Dvije godine teškog zatvora	Verbalni delikt protiv NDH
50.	Anka Tomić	Smrt strijeljanjem i oduzimanje imovine u korist NDH, potom pomilovana na 20 godina teške tamnice	Verbalni delikt protiv NDH
51.	Marija Utješinović	Deset godina teške tamnice i trajan gubitak časnih prava	Krađa i pokušaj ubojstva
52.	Kata Vrbanić	Upućivanje u Zavod za odgoj maloljetnika na tri godine	Suradnja s partizanima
53.	Joka Vrhovac	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na dvije godine teške tamnice	Suradnja s partizanima
54.	Veselka Vrhovac	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na dvije godine teške tamnice	Suradnja s partizanima
55.	Nada Vučak	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na doživotnu tamnicu, pa na 20 godina teške tamnice	Pomaganje partizanima

	Ime i prezime	Osuda	Razlozi osude
56.	Barica Zorz	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na 20 godina teške tamnice	Suradnja i pripadnost Komunističkoj partiji
57.	Nada Željковиć	Smrt strijeljanjem, potom pomilovana na pet godina teške tamnice	Suradnja s partizanima

SUMMARY

WOMEN'S PENITENTIARY IN POŽEGA DURING THE INDEPENDENT STATE OF CROATIA (1941-1944)

The paper primarily shows, based on the archival and printed records from the time of the Independent State of Croatia, as well as the relevant historiography, the structure and functioning of the women penitentiary in Požega during the World War II, from August/September 1941. until its dismissal in September 1944. By using the archival material, which consists of 57 library files kept in the Croatian State Archives in Zagreb, the analysis has been done on the structure of women convicts who were staying in Požega during the Independent State of Croatia. This mainly includes various types of offenses and criminal acts and the convictions of the cooperation with people who were considered as subversive elements for the authorities of the Independent State of Croatia. In addition to the analysis of age, nationality/ethnicity, occupation, marital status, level of education, causes for their referral to the penitentiary and the criminal offenses for which they were imprisoned, the paper also brings the most interesting parts of the offenders' dossiers. Their criminal offenses and files served as a sample to show the structure of the only female penalty institution on the territory of the Independent State of Croatia and to describe the criminal legislation of that State.

Key words: Independent State of Croatia, Criminal legislation, Penalty institutions, Women Požega Penitentiary